

MODURILE LEXICO-SINTACTICE DE EXPRIMARE A CATEGORIEI ITERATIVITĂȚII ÎN LIMBA GERMANĂ

Elvira GURANDA

Catedra Filologie Engleză

The present article contributes to the studies related to the lexical and syntactic ways of expressing the semantic category of iterativity in modern German language. In this study, iterativity is determined as one of the multiple indefinite types and is classified into regular and irregular forms. Taking into consideration these two types of iterativity, there are analyzed the lexical means that work as indicators of aspectual meanings, and it is explored its function in explaining the category of iterativity.

Studierea iterativității, una dintre componentele categoriei semantice a multiplicității, are o istorie destul de bogată. Interpretării categoriei multiplicității și componentelor săi, la fel și modurilor de exprimare a acestor sensuri aspectuale sunt dedicate o serie de cercetări speciale: W.Dressler (1968), L.Roscina (1977), O.Grekova (1985), V.Hrakovski (1989), P.Lasersohn (1995), E.Wood (2002), A.Sluinski (2005), I.Smirnov (2008).

În literatura ce aparține de domeniul aspectualității este prezentată atât o terminologie diferită, cât și diverse opinii privind problemele iterativității. O.Grekova, aplicând termenul „*repetare, repetiție*”, îl consideră o categorie semantică complicată, cu două sensuri, și anume: cu sens de *multiplicitate* și cu sens de *interval* [1]. Multiplicitatea este concepută de cercetătoare ca o reproducere repetată a acțiunii și a stării. Sensul de interval apare datorită prezenței intervalelor între acțiunile reproduse. Conexiunea acestor două sensuri formează două tipuri de repetiție: repetiția *limitată* și repetiția *nelimitată*, fiecare având tangență cu tipul de predicat: cu predicatul ce indică acțiunea sau cu cel ce indică starea.

V.Hrakovski, evidențiind doi parametri ai categoriei multiplicității, și anume: multiplicitatea *definită* și multiplicitatea *nedefinită*, analizează iterativitatea ca unul dintre tipurile multiplicității nedefinite împreună cu tipul multiplicativ și cel distributiv. Cercetătorul concepe iterativitatea ca „*o realizare repetată, relativ regulată a acțiunii*”, pentru fiecare din care este caracteristică prezența unui set identic de actanți și desfășurarea ei într-un interval de timp separat [2].

Remarcând caracterul tranzitiv al iterativității, I.Smirnov o numește la propriu *repetivitate* și o contrapune *frecventativității*, care este exprimată de verb cu sensul modului de acțiune frecventativ [3]. Sensul de iterativitate este redat în limbile aspectuale (de exemplu, în limba rusă) prin formele aspectului verbal ce funcționează într-un context anumit.

În cercetarea noastră susținem opiniile expuse de V.Hrakovski și concepem prin iterativitate sensul aspectual ce exprimă o realizare repetată a acțiunii în raport cu timpul și cu spațiul, a cărei regularitate este relativă. De pe poziția teoriei câmpului funcțional-semantic, iterativitatea poate fi cercetată ca un *microcâmp* ce deține structura câmpului, posedând planul de conținut și cel de exprimare, aflat în componența macrocâmpului aspectualității. Invariantul semantic al câmpului categoriei date este exprimarea caracteristicii cantitative a procesului, pe când planul de exprimare este prezentat de mijloacele de diferie niveluri ale limbii [4].

Iterativitatea posedă două tipuri semantice: tipul *regulat* (*stündlich verkehren*) și tipul *neregulat* (*von Zeit zu Zeit Tarife senken*). Mijloacele de exprimare ale sensului regulat sau neregulat al iterativității pot fi prezentate prin diferite moduri: *lexico-semantic*, *morfologic*, *afixal*, *lexico-sintactic* și *sintactic*. Actuale pentru limba germană sunt considerate numai modurile lexico-semantic, lexico-sintactic și cel sintactic de exprimare a sensurilor iterative, întrucât verbul german nu posedă categoria gramaticală a aspectului. Deși în acest articol ne-am propus ca scop, în primul rând, să inventariem mijloacele lexico-sintactice care joacă rolul de indicatori ai iterativității, este benefic să definim și celelalte două moduri de exprimare ale acestei categorii semantice, tipice limbii germane. Conform definiției cercetătoarei L.Roscina, modului lexico-semantic îi este raportată „reuniunea mijloacelor sintetice”, adică semantica termenului corespunzător include în sine sensul aspectual al iterativității [5]. Aici vorbim despre verbele *iterative* propriu-zise (*flattern, plätschern*), cele *intensiv-iterative* (*plappern, prasseln*) și cele *diminutiv-iterative* (*husteln, streicheln*). Prin modul lexico-

sintactic de exprimare a acțiunii repetate se subînțelege îmbinarea formei verbale cu diferiți indicatori lexicali, de exemplu: *manchmal, ab und zu, hin und wieder, mehrmals, wiederholt*. Modul sintactic de exprimare a sensurilor iterative include în sine mijloacele cu o organizare structurală a enunțului, de exemplu, subordonatele temporale cu conjuncția *wenn*: *Man verschloss früher die Stadttore, wenn es abends dunkel wurde*.

În cele ce urmează vom analiza mai detaliat modul lexico-sintactic de exprimare a iterativității. În dependență de context, în limba germană același verb poate exprima atât o acțiune unitară, cât și una repetată, exprimarea acțiunii iterative depinde de prezența indicatorilor lexicali corespunzători. Acestea pot fi adverbele, adjectivele, grupele prepoziționale și unitățile frazeologice. Din grupul indicatorilor lexicali ce marchează iterativitatea regulată fac parte atât adverbele *montags, dienstags*, adjectivele *regelmäßig, täglich, monatlich, jährlich*, îmbinările sinonimice *jedes Jahr, jeden Tag*, cât și unitățile frazeologice de tipul *Abend für Abend, Tag für Tag*. Din sfera indicării acțiunii ce se repetă regulat fac parte, fără îndoială, și grupele prepoziționale: *an jedem Tag, in jeder Stunde, in jeder zweiten Woche* etc. De exemplu:

- *An jedem Tag kommen drei neue kommentierte Links hinzu...*
- *In jeder Stunde kommen zwei Cds heraus.*
- *Fünfzehn Personen traten durchschnittlich in jeder dritten Woche zusammen.*

Indicatorii lexicali enumerați manifestă destul de vădit sensul iterativității regulate. Referitor la funcția sintactică, de regulă, nu doar adverbele, dar și alte mijloace lexicale de exprimare a iterativității joacă, în propoziție, rolul circumstanțialelor de timp și realizează semantica circumstanțialelor de mod. De exemplu:

- *Felix würde sonntags gerne mal etwas anderes unternehmen.*
- *Tag für Tag fährt er auf seinem Rade über die Dörfer.*

Adjectivele, în calitate de indicatori lexicali ai iterativității regulate, exercită frecvent, în exemplele analizate, și funcția de atribut, de obicei cu substantivele deverbale. De exemplu:

- *Die vom Magistrat angekündigte tägliche Zählung und Veröffentlichung des Gesamtergebnisses.*
- *Wer vom Kampf um das tägliche Überleben befreit ist, [...] gehört zum Mittelstand.*

Indicatorii adverbiali și atributivi exacti accentuează perioadele de timp ce se repetă sau sunt cronologic fixate, predominant calendaristice, care se reproduc peste intervale de timp egale. Mijlocul principal de exprimare a repetării regulate îl constituie indicatorii care marchează semnele supuse măsurării obiective: *jede Minute, jede Stunde, stündlich, sonntags, alle drei Wochen, an jedem vierten Tag*. De exemplu, în propoziția *Stündlich verlässt eine Fähre den Hafen von Argostoli* indicatorul lexical *stündlich* informează nu doar despre timpul plecării bacului, dar și despre regularitatea plecării lui din port. O repetare regulată a acțiunii precizează și indicatorii adverbiali lexicali *alle vier Tage, morgens, nachmittags, abends* în următoarele exemple:

- *Alle vier Tage wechselte sie ihre Perücken, eine gehörte der Wirtin, eine hatte sie sich machen lassen.*
- *Dafür können sie morgens Englisch lernen, nachmittags Konzerte besuchen und abends am Lagerfeuer sitzen.*

Destul de ramificată este și grupa indicatorilor lexicali ce servesc la indicarea acțiunii, a stării și a situației ce se repetă de nenumărate ori peste intervale de timp nedefinite. Semantica iterativității neregulate poate fi exprimată de adverbele *selten, zuweilen, manchmal, oft, öfter, öfters, allzu oft*, de adjectivele *häufig, gelegentlich, sporadisch, okkasionell* și, de regulă, de frazeologismele pare de tipul *ab und zu, hin und wieder, von Zeit zu Zeit*. În dependență de semantica proprie și de context, indicatorii lexicali pot exprima diverse grade de regularitate a acțiunilor repetate. De exemplu:

- *Gelegentlich schickt der Vater ihm Geld.*
- *Pausen legt er selten ein.*
- *Manchmal verwechsle ich meine Protagonisten mit mir selbst.*
- *Oft dröhnten da die Turbinen von zehn, fünfzehn Flugzeugen.*
- *Auch in Krisenzeiten tauchte „Weimar“ als Menetekel immer wieder auf.*

În aceste exemple indicatorii lexicali *selten, manchmal, gelegentlich* indică o acțiune ce se repetă rar, iar *oft, immer wieder* accentuează frecvența, nedeterminând intervalul peste care acțiunea se repetă; astfel, sunt analizați ca indicatori lexicali ai iterativității neregulate. Din această grupă fac parte indicatorii lexicali și construcțiile analitice cu semantica aspectuală repetitivă, ca de exemplu: *an manchen Tagen, in den kritischen Momenten, in ruhigen Stunden*. Particularitatea acestora constă, la fel, în indicarea frecvenței subiective a repetabilității acțiunii. Totuși, interpretarea sensului iterativ, redat de astfel de construcții analitice, nu este

mereu identică. De exemplu, la realizarea diferitelor nuanțe semantice ale iterativității regulate sau neregulate prin construcția analitică *an freien Tagen*, contribuie contextul respectiv:

- (1) *Samstags bin ich immer frei. An freien Tagen wandere ich über die Insel Malta.*
- (2) *Wer öfters am Wochenende oder an freien Tagen Ski läuft, hat selbstverständlich eigene Ski und Stiefel.*

Din primul context este evident că plimbările sunt în zilele libere, adică, regulat – sâmbăta, și astfel se indică iterativitatea regulată. În cel de-al doilea context, alternativa *am Wochenende oder an freien Tagen* ne permite să interpretăm grupul prepozițional *an freien Tagen* ca indicator lexical al iterativității neregulate.

Unul dintre cei mai productivi indicatori lexicali ai iterativității este adverbul *wieder*, al cărui sens Duden îl explică ca „ein weiteres Mal, wie früher schon einmal”, adică, încă odată ca mai devreme [6]. Referitor la sensul iterativ al acestui adverb, putem face următoarea remarcă: în dependență de caracterul contextului, adverbul *wieder* poate indica la intervalul de timp nedefinit – atât o repetare dublă, cât și multiplă a acțiunii sau a situației.

Pentru indicatorii lexicali ai iterativității regulate și neregulate este caracteristică o sinonimie destul de dezvoltată, prin care concepem totalitatea mijloacelor de exprimare semantic egale, dar, în același timp, expresiv diverse. Drept exemplu aducem următoarele rânduri sinonimice de indicatori lexicali ai iterativității:

- a) iterativitatea regulată: *jährlich – alljährlich – jedes Jahr; Tag für Tag – tagaus, tagein – täglich – jeden Tag – an jedem Tag; jede Nacht – nachts – des Nachts – nachtsüber;*
- b) iterativitatea neregulată: *gelegentlich – sporadisch – okkasionell; dann und wann – hin und wieder – ab und zu – ab und an – von Zeit zu Zeit; häufig – oft – oftmals – öfters.*

Din exemplele de mai sus observăm că sensul iterativității regulate și neregulate poate fi exprimat atât la nivel lexico-semantic (*jährlich, gelegentlich*), lexico-sintactic (*an jedem Tag, an manchen Tagen*), cât și la nivel frazeologic (*Stunde für Stunde, von Zeit zu Zeit, ab und zu*). Vorbind despre mijloacele de exprimare frazeologice ale iterativității, trebuie să remarcăm că majoritate din ele fac parte din grupul unităților frazeologice binare de tip tautologic (Wortpaare oder Zwillingsformeln). Construcțiile pare cu conjuncția *und*, bazate pe raportul copulativ (*hin und wieder*), sau frazelemele pare cu prepoziție, bazate pe raportul subordonat al componentelor (*Woche für Woche*), exprimă în majoritate un sens și sunt incluse în propoziție ca o unitate sintactică. De exemplu:

- *Ich habe nichts dagegen, von Zeit zu Zeit einer Meinung mit europäischen Sozialdemokraten zu sein.*
- *Hin und wieder muss man sich und seine Zwischenerfolge schließlich selbst feiern.*

La realizarea semanticii iterative a unui sau a altui indicator lexical, precum am constatat mai sus, o mare importanță are contextul. Cu verbele care indică o acțiune unitară ce nu se repetă indicatorii lexicali nu doar precizează tipul semantic al iterativității, dar și duc în sine sensul iterativ. De exemplu:

- *Und die Musik? Die Frage ging mir flüchtig durch den Kopf, als ich wieder einschliefe. Die Musik?*
- *Und in der SPD hat der überraschende Erfolg des Ypsilanti-Kurses plötzlich den Konflikt zwischen den Vertretern eines dezidierten Linkskurses und den Wirtschaftsreformern neu entflammt.*

Verbul duartiv, în îmbinare cu indicatorul lexical iterativ, marchează o acțiune ce se repetă, dar, concomitent, și care durează. În îmbinare cu verbele iterative propriu-zise (a), cu cele intensiv-iterative (b) și cu cele diminutiv-iterative (c), indicatorii lexicali indică tipul regulat sau neregulat al iterativității, adică detalizează caracterul neregulat. De exemplu:

- (a) *Von Zeit zu Zeit flattern sie mit ihren Stummelflügel... (verbul iterativ propriu-zis + indicatorul lexical al iterativității neregulate von Zeit zu Zeit);*
- (b) *In Frankreich prasseln nicht täglich Kassam-Raketen auf eine Kleinstadt nieder. (verbul intensiv-iterativ + indicatorul lexical al iterativității regulate täglich);*
- (c) *Manchmal streichelt er zwischendurch vor Freude die graue Limousine. (verbul diminutiv-iterativ + indicatorul lexical al iterativității neregulate manchmal).*

Indicatorii lexicali devin acei factori datorită cărora, în primul rând, se îndeplinește depistarea și se consolidează modul de acțiune iterativ (Aktionsart) în contextele în care nu figurează verbele iterative, deoarece, atunci când ele sunt absente, situația dată poate fi percepută în două feluri: și ca unitară, și ca multiplă, adică repetabilă. În al doilea rând, indicatorul lexical, în îmbinare cu verbele iterative, precizează caracterul iterativ al acțiunii.

Analiza materialului *de facto* demonstrează că sensul iterativ este explicat de mai multe mijloace ale limbii la diferite niveluri, ceea ce ne permite să vorbim despre cazurile de hipercaracterizare acțională a acțiunii verbale. Rolul fiecăruia dintre aceste elemente funcțional-semantice este diferit. Posedând hipercaracterizarea acțională a acțiunii, indicatorii lexicali ai iterativității exercită funcția de concretizare, de consolidare a sensului aspectual iterativ deja stabilit.

Referințe:

1. Грекова О.К. Виды значений повторяемости и средства их выражения // Вестник Московского ун-та. Серия 9, Филология, 1979, № 2.
2. Храковский В.С. Семантические типы множества ситуаций и их естественная классификация. - În: Типология интерактивных конструкций. - Ленинград: Наука, 1989.
3. Смирнов И.Н. Ситуации временной нелокализации действия и семантика интервала (на материале русского языка). - În: Проблемы функциональной грамматики. Категория морфологии и синтаксиса в высказывании / Бондарко А.В. - Санкт-Петербург: Наука, 2000.
4. Бондарко А.В. Теория морфологических категорий и аспектологические исследования. - Москва: Языки славянских культур, 2005.
5. Рощина Л.М. Способы выражения повторяемости действия в современном русском языке: Автореферат дис. канд. филол. наук.- Ташкент, 1977.

Alte surse:

1. Duden. Das Bedeutungswörterbuch. Band 10. – Mannheim. Zürich: Dudenverlag, 2010.
2. Dressler W. Studien zur verbalen Pluralität. Iterativum, Distributivum, Du-rativum, Intensivum in der allgemeinen Grammatik, im Lateinischen und Hethitischen. - Wien: Kommissionsverlag der Oesterreichischen Akademie der Wissenschaften, 1968.
3. Lasersohn P. Plurality, conjunction and events. - Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 1995.
4. Weinrich H. Textgrammatik der deutschen Sprache. - Mannheim: Duden, 1993.

Prezentat la 26.06.2012